

Вовк В. Я.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ БАНКУ

У статті запропоновано теоретико-методологічні положення забезпечення фінансової безпеки банку, що складаються з обґрунтованої системи принципів її реалізації, ключових характеристик та основних завдань, переліку внутрішніх та зовнішніх загроз, що можуть становити небезпеку для реалізації інтересів та пріоритетних цілей банківської установи та усвідомлення яких дозволяє сформувати надійну систему забезпечення фінансової безпеки банку. Уточнене визначення поняття «фінансова безпека банку» є комплексним та передбачає реалізацію системи заходів забезпечення фінансової безпеки як окремого банку так і банківської системи в цілому для самозахисту, саморозвитку та самозбереження вітчизняного банківського сектора в умовах посилення макроекономічної нестабільності в країні та світі.

Ключові слова: безпека банку, фінансова безпека банку, принципи забезпечення фінансової безпеки банку, зовнішні та внутрішні загрози фінансовій безпеці банку

Табл.: 1. Бібл.: 22.

Вовк Вікторія Яківна – доктор економічних наук, доцент, професор, кафедра економіки та фінансів, Харківський національний університет внутрішніх справ (пр. 50-річчя СРСР, 27, Харків, Україна)

Email: victoriavovk@mail.ru

УДК 658.15:336.71

Вовк В. Я.

ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ БАНКА

В статье предложены теоретико-методологические положения обеспечения финансовой безопасности банка, которые состоят из обоснованной системы принципов ее реализации, ключевых характеристик и основных задач, перечня внутренних и внешних угроз, которые могут представлять опасность для реализации интересов и приоритетных целей банковского учреждения и осознание которых позволяет сформировать надежную систему обеспечения финансовой безопасности банка. Уточненное определение понятия «финансовая безопасность банка» является комплексным и предусматривает реализацию системы мероприятий обеспечения финансовой безопасности как отдельного банка так и банковской системы в целом для самозащиты, саморазвития и самосохранения национального банковского сектора в условиях усиления макроекономической нестабильности в стране и мире.

Ключевые слова: безопасность банка, финансовая безопасность банка, принципы обеспечения финансовой безопасности банка, внешние и внутренние угрозы финансовой безопасности банка

Табл.: 1. Библ.: 22.

Вовк Виктория Яковлевна – доктор экономических наук, доцент, профессор, кафедра экономики и финансов, Харьковский национальный университет внутренних дел (пр. 50-летия СССР, 27, Харьков, Украина)

Email: victoriavovk@mail.ru

UDC 658.15:336.71

Vovk V. Y.

THE THEORETICAL FOUNDATIONS OF PROVIDING FINANCIAL SAFETY OF BANK

The article gives methodology-theoretical points of providing financial safety of a bank which consist of reasonable system of its implementation principles, key characteristics and the main objectives, as well as the list of internal and external threats which may constitute danger to realisation of interests and priority purposes of a bank institution, understanding of which allows to create a reliable system ensuring financial safety of a bank. The specified determination of the concept "financial safety of a bank" is complex and provides realisation of system of actions ensuring financial safety of a separate bank, as well as a banking system as a whole for self-defence, self-development and self-preservation of national banking sector in the conditions of strengthening of macroeconomic instability in the country and the world.

Keywords: safety of bank, financial safety of bank, principles of providing financial safety of bank, external and internal threats of financial safety of bank

Tabl.: 1. Bibl.: 22.

Vovk Viktoriya Ya. – Doctor of Science (Economics), Associate Professor, Professor, Department of Economics and Finance, Kharkiv National University of Internal Affairs (pr. 50-richyha SRSR, 27, Kharkiv, Ukraine)

Email: victoriavovk@mail.ru

Постановка проблеми. Проблема забезпечення фінансової безпеки банку є відносно новим напрямом наукових досліджень української спільноти. Актуальність даного питання зумовлена необхідністю реалізації національних інтересів щодо створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення [18]. Важлива роль у цьому процесі відводиться саме банківському сектору, за допомогою якого здійснюється розподіл та перерозподіл грошових потоків та їх концентрація у пріоритетних галузях економіки; запобігання відпливу

капіталів за кордон; забезпечення стабільності національної грошової одиниці; здійснення виваженої політики внутрішніх і зовнішніх запозичень та ін. Інтеграція вітчизняного банківського сектора у світовий фінансовий простір, з одного боку, зумовила існування додаткових можливостей для залучення дешевших ресурсів, запозичення світового досвіду ведення банківської справи, впровадження сучасних інформаційних технологій, а з іншого – призвела до зростання залежності від кон'юнктури світових фінансових ринків та зумовила підвищення рівня банківських ризиків, що потребує розробки теоретичного базису за-

безпечення фінансової безпеки банків в умовах посилення макроекономічної нестабільності в країні та світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як показав огляд економічної літератури, проблемам дослідження фінансової безпеки банків приділяли увагу такі вчені як: О. Барановський, Т. Болгар, Ю. Голобородько, А. Єпіфанов, Н. Євченко, Н. Зачосов, М. Зубок, А. Ткаченко, О. Хитрін та ін. Серед зарубіжних вчених доцільно відмітити В. Гамзу, В. Окейна, І. Ткачука, І. Шумпетера та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є розробка теоретичного базису забезпечення фінансової безпеки банку в умовах структурних та інституціональних змін в економіці.

Виклад основного матеріалу. Формування економіки ринкового типу зумовлює потребу у створенні надійного та фінансово стійкого банківського сектора до впливу зовнішніх та внутрішніх загроз в умовах посилення макроекономічної нестабільності. Одним з напрямів вирішення цього завдання є розробка теоретичних положень забезпечення фінансової стійкості банків.

У перекладі з грецької поняття безпека означає «володіти ситуацією» [12]. В економічній літературі безпека банку трактується як: стан стійкої життєдіяльності, за якого забезпечується реалізація мети банку та основних його інтересів, захист від внутрішніх і зовнішніх дестабілізуючих факторів незалежно від умов функціонування; власність своєчасно й адекватно реагувати на всі негативні прояви внутрішнього і зовнішнього середовища банку; здатність протистояти різним посяганням на власність, діяльність і імідж банку, створювати ефективний захист від внутрішніх і зовнішніх загроз [14]; стан захищеності банку від внутрішніх і зовнішніх загроз [5]; система заходів, які забезпечують захищеність інтересів власників, клієнтів, працівників і керівництва банку від зовнішніх і внутрішніх

загроз [9]. Більш системне визначення поняття «безпека банку» наведено у роботі В. Гамзи та І. Ткачука: це сукупність зовнішніх і внутрішніх умов банківської діяльності, при яких потенційно небезпечні для банківської системи (окремого банку) дії або обставини попереджені, припинені або зведені до такого рівня, при якому не здатні нанести збиток установленому порядку банківської діяльності (функціонуванню банку, збереженню й відтворенню майна й інфраструктури банківської системи або окремого банку) і перешкодити досягненню банком уставних цілей [6]. У даному визначенні забезпечення безпеки банку має здійснюватися на двох рівнях: рівні окремого банку на підставі реалізації заходів банківського менеджменту та на рівні банківської системи на підставі реалізації державних заходів, спрямованих на захищеність інтересів банку (банківської системи в цілому) від внутрішніх та зовнішніх загроз. При цьому, безпека банку має комплексний і багатифункціональний характер, а її реалізація дозволяє реалізувати пріоритетні цілі банку, створити і використати можливості конкурентного середовища для забезпечення його ефективного функціонування та сталого розвитку у довгостроковій перспективі. Як критерій ефективності безпеки банківської діяльності переважна більшість організацій розглядає стабільність фінансового й економічного розвитку банку [4].

В економічній літературі [2; 3; 11; 14; 17; 19] виокремлюють такі види безпеки банку: економічна безпека; фінансова безпека; правова безпека; кадрова безпека (безпека персоналу); інформаційна безпека; безпека банківських операцій. При цьому, більшу увагу приділяють саме економічній безпеці банку, а фінансову безпеку розглядають фрагментарно як складову економічної безпеки [1; 2; 12; 15]. Підходи до трактування поняття «фінансова безпека банку» подано в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до визначення поняття «фінансова безпека банку»

Автор, джерело	Визначення
1	2
Барановський О. [2], Ткаченко А., Маменко К. [20]	Фінансова безпека комерційного банку – це: <ul style="list-style-type: none"> ▪ сукупність умов, за яких потенційно небезпечні для фінансового стану комерційного банку дії чи обставини попереджені чи зведені до такого рівня, за якого вони не здатні завдати шкоди встановленому порядку функціонування банку, збереженню й відтворенню його майна та інфраструктури і перешкодити досягненням банком статутних цілей; ▪ стан захищеності фінансових інтересів комерційного банку, його фінансової стійкості, а також середовища, в якому він функціонує
Болгар Т. [3], Єпіфанов А. [11]	Фінансова безпека банку – це стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Голобородько Ю. [7]	Фінансова безпека банківських установ – такий її стан, який характеризується оптимальним рівнем залучення і розміщення ресурсів при мінімізації загроз та негативних явищ і характеризує здатність банків до саморозвитку, підвищення ефективності та конкурентоздатності
Дмитров С. [8], Фадєєв Д. [21]	Фінансова безпека банку – це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує

1	2
Євченко Н., Криклій О. [10], Зачосова Н. [13]	Фінансова безпека банку – це такий його фінансовий стан, який характеризується збалансованістю системи фінансових показників, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх загроз, що дозволяє своєчасно та в повному обсязі виконувати взяті на себе зобов'язання, а також забезпечує ефективний розвиток банку в поточному та наступних періодах
Литовченко О., Самойлов Б. [16]	Фінансова безпека банку – стан банківської установи, що характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, його здатністю досягати поставлених цілей і генерувати фінансові ресурси в достатньому обсязі для забезпечення поточної діяльності та стійкого розвитку
Побережний С. [17]	Фінансова безпека банку – це важлива складова фінансової, а тому і національної безпеки, це такий стан банківської установи, який характеризується збалансованістю і стійкістю до впливу зовнішніх і внутрішніх загроз, її здатністю досягати поставлених цілей і генерувати достатній обсяг фінансових ресурсів для забезпечення стійкого розвитку
Хитрін О. [22]	Фінансова безпека банку – динамічний стан, при якому він: <ul style="list-style-type: none"> ▪ юридично і технічно здатний виконувати і реально виконує властиві йому функції; ▪ забезпечує стійкий захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз; ▪ володіє потенціалом як для кількісного, так і для якісного зростання і має в своєму розпорядженні механізми для реалізації даного потенціалу

З табл. 1 видно, що деякі науковці пов'язують фінансову безпеку з фінансовою стійкістю і стабільністю; інші – зі ступенем ефективності фінансово-економічної діяльності; рівнем достатності власного капіталу; ступенем захищеності інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави; рівнем стійкості до зовнішніх і внутрішніх ризиків.

Систематизація розглянутих підходів дозволила запропонувати таке визначення поняття «фінансова безпека банку»: це такий стан банку (банківської системи в цілому), що характеризується здатністю протистояти можливим зовнішнім та внутрішнім загрозам банківської діяльності для забезпечення нормального функціонування та розвитку в умовах дестабілізуючого впливу оточуючого середовища та захищеності фінансових інтересів зацікавлених сторін (власників, клієнтів, працівників, керівництва, держави), а основною метою безпеки банку є забезпечення конкурентоспроможності як окремого банку, так і банківської системи в цілому на ринку банківських послуг та недопущення можливості отримання збитків або втрати частини прибутків внаслідок реалізації внутрішніх та зовнішніх загроз.

На думку Т. Болгар [3] та С. Побережного [17], ключовими характеристиками фінансової безпеки банку є: забезпечення рівноважного і стійкого фінансового стану банку; сприяння ефективній діяльності банку; дозволяти на ранніх стадіях визначити проблемні місця в діяльності банку; нейтралізувати кризи і запобігати банкрутствам.

Узагальнення економічної літератури [2; 4; 8; 11; 17] дозволили обґрунтувати систему принципів, які відображують філософію, об'єктивні закони і закономірності процесу забезпечення фінансової безпеки банку:

- комплексності: необхідність врахування зовнішніх та внутрішніх загроз, які впливають на фінансову безпеку банку;

- об'єктивності: оцінка вірогідності зниження рівня фінансової безпеки повинна здійснюватись на основі використання методичних підходів, а не суб'єктивних міркувань аналітиків;
- безперервності й оперативності: процес забезпечення фінансової безпеки банку повинен здійснюватись на постійній основі, що дозволяє своєчасно реагувати на появу зовнішніх та внутрішніх загроз;
- конфіденційності: внутрішня інформація банку щодо вірогідності виникнення кризових явищ та зниження фінансової стійкості повинна бути комерційною таємницею банку, оскільки її розголошення може викликати паніку серед його клієнтів;
- законності: заходи, що виконуються в межах, необхідних для забезпечення безпеки банку, ґрунтуються на чинних Законах України, Постановах Кабінету Міністрів, Указах Президента України, нормативних актах Національного банку, вимогах документів місцевих органів влади та статуту банку;
- самостійності і відповідальності: підрозділи фінансової безпеки банку повинні мати у своєму розпорядженні всі необхідні засоби для ефективного вирішення поставлених перед ними завдань, повноваження осіб і підрозділів банківської безпеки суворо регламентуються нормативними актами банків;
- економічної доцільності: забезпечення фінансової безпеки не повинно призводити до погіршення умов діяльності та стану банку, перешкоджати реалізації його інтересів та витрати на їх проведення мають бути адекватними ефективності останніх;
- цілеспрямованості: підтримання фінансової безпеки здійснюється у суворій відповідності до завдань, які вирішує банк згідно із затвердженою його керівництвом комплексною програмою безпеки.

Як основні складові фінансової безпеки банку можна визначити: систему управління ризиками, фінансову стійкість, рівень капіталізації та достатність власного капіталу для покриття банківських ризиків, якість кредитного та інвестиційного портфелів і, як наслідок, банківських активів в цілому, рівень рентабельності банківської діяльності, фінансовий потенціал, рівень корпоративного контролю, конкурентоспроможність банку та банківських послуг на ринку, частку іноземного капіталу у статутному капіталі та ін. За цих обставин, державне регулювання фінансової безпеки банку передбачає узгодження та координацію її складових елементів для забезпечення їх найефективнішого функціонування та недопущення виникнення конфліктів, що можуть становити загрозу фінансовим інтересам держави. Як зазначає С. Побережний, забезпечення фінансової безпеки банків передбачає виконання низки завдань: ідентифікацію ризиків і пов'язаних з ними потенційних небезпек; визначення індикаторів фінансової безпеки банку; впровадження системи діагностики та моніторингу стану фінансової безпеки; розробку заходів, спрямованих на забезпечення фінансової безпеки банку, як в короткостроковому, так і в довгостроковому періодах; контроль за виконанням запланованих заходів; аналіз виконання заходів, їх оцінка корегування; ідентифікацію загроз банку і корегування індикаторів залежно від зміни стану зовнішнього середовища, цілей і завдань банку [17]. На думку М. Зубка, основними завданнями фінансової безпеки банку є: моніторинг і облік факторів, що визначають загрози фінансовій діяльності банку; формування оптимальної структури боргових зобов'язань (банку та його клієнтів); протидія злочинним зазіханням на фінансові ресурси банку; визначення причин та усунення наслідків реалізованих загроз; забезпечення балансу доходів та витрат у діяльності банку; забезпечення ліквідності та платоспроможності банку [14]. На нашу думку, до зазначених завдань можна додати ще й забезпечення фінансової стійкості і фінансової незалежності банку; збереження фінансових можливостей банку у безпечному стані в умовах дії різноманітних небезпек і загроз.

Процес забезпечення фінансової безпеки банку вимагає здійснення інформаційно-аналітичної роботи, результати якої є необхідною умовою для впровадження моніторингу, оцінки рівня та аналізу факторів, що впливають на рівень його фінансової безпеки. Функціонування системи інформаційно-аналітичного забезпечення є обов'язковим для правильної та оперативної оцінки рівня фінансової безпеки банку, прогнозування можливих внутрішніх та зовнішніх загроз, дотримання достатності фінансових ресурсів для своєчасного виконання зобов'язань [10].

На думку В. Котковського, невід'ємною складовою комплексу заходів по забезпеченню фінансової безпеки банківської діяльності є система страхування депозитів, яка забезпечує захист депозиторів від ризику втрати вкладених коштів або мінімізацію цього ризику у разі банкрутства комерційного банку. З метою побудови ефективної системи гарантування коштів клієнтів в комерційних банках України, доцільно розповсюдити такі умови на кошти,

розміщені на рахунках фізичних і юридичних осіб без їх диференціації. Крім того, для забезпечення гарантій ліквідності системи потрібна активна державна підтримка [15].

На сьогодні немає єдиного підходу до визначення загроз фінансовій безпеці банку. Більшість науковців пропонують власні класифікації таких загроз, зокрема Д. Артеменко, О. Барановський, А. Єрмошенко, М. Зубок, В. Коваленко, С. Побережний, З. Сороківська, В. Шурпаков, О. Хитрін та інші. На наш погляд, найбільш вдалим є поділ загроз на зовнішні (з боку клієнтів, партнерів, конкурентів, держави тощо) та внутрішні (з боку власників, адміністрації, менеджерів підрозділів, спеціалістів, неформальних груп та ін.).

Аналіз та систематизація економічної літератури дозволили визначити найбільш характерні загрози фінансовій безпеці банку. Так, до внутрішніх загроз було віднесено: недосконалість організації системи фінансового менеджменту в банку; неефективність проведення основних банківських операцій; недотримання банком показників ліквідності; зловживання та некомпетентність службовців банку (шахрайство у сфері бухгалтерського обліку, фальсифікація витрат, привласнення доходів тощо); слабкість маркетингової політики банку; неефективна система фінансового моніторингу в банку; наявність каналів витоку інформації з банку; низький рівень капіталізації банків; низький рівень залучення іноземної валюти і готівки у національній валюті, що знаходиться у населення, тощо.

До зовнішніх загроз – несприятливі макроекономічні умови, ринкові ризики та глобальні банківські кризи; відсутність стабільності податкової, кредитної та страхової політики; низький рівень довіри до банків; конкуренція у банківському середовищі; недостатня фінансова стійкість банківського сектору; недосконалість банківського нагляду та регулювання, в тому числі механізму використання монетарних інструментів; висока ступінь залежності банків від зовнішніх джерел фінансування; значні коливання курсу національної валюти відносно інших валют (інфляція, дефляція); відкритість (доступність) міжбанківського ринку; волатильність цін на енергоресурси; політична та геополітична нестабільність; негативні зміни процентних ставок (наприклад, LIBOR, облікової ставки тощо); високий рівень проблемності активів; можливість знецінення майна, що перебуває як забезпечення за кредитними операціями банків (зокрема, через падіння цін на ринку нерухомості, кризи окремих галузей економіки тощо); участь банківської системи у тіньовій діяльності та її криміналізація; недостатнє законодавче врегулювання банківської діяльності; недостатній контроль за діяльністю комерційних банків з боку Національного банку України тощо.

Висновки. В умовах посилення макроекономічної нестабільності, зростання зовнішніх та внутрішніх загроз фінансова безпека банку є важливим інструментом реалізації його інтересів та пріоритетних цілей, нарощування фінансового потенціалу для кількісного та якісного зростання, зміцнення позицій на ринку банківських послуг, забезпечення нормального функціонування та сталого розвитку. Усвідомлення сутності поняття «фінансова безпека

банку» дозволить комплексно та системно визначити та описати загальні вимоги до самозахисту, саморозвитку та самозбереження вітчизняного банківського сектора в умовах глибоких структурних економічних перетворень у світі. Усвідомлення внутрішніх та зовнішніх загроз дозволить сформувати надійну систему забезпечення фінансової безпеки банку, спрямовану на виконання. При цьому, система фінансової безпеки банку має знаходитися у постійному розвитку та постійно адаптуватися до змін зовнішнього і внутрішнього середовища для підвищення конкурентоспроможності вітчизняного банківського сектора, стійкості та стабільності роботи якого визначають фінансову рівновагу в країні та забезпечує перехід до інноваційної моделі зростання національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

- Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. экон. наук: спец. 08.00.10 / Д. А. Артеменко. – Ростов-на-Дону, 1999. – 30 с.
- Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економічне прогнозування. – 2006. – № 1. – С. 7 – 32.
- Болгар Т. М. Фінансова безпека банків в умовах ринкової трансформації економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. экон. наук: спец. 08.00.08 / Т. М. Болгар. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 22 с.
- Васильчак С. В. Організація безпеки банківської діяльності в Україні / С. В. Васильчак, С. Ф. Вінтоняк // Науковий вісник ЕЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18. – С. 153 – 157.
- Винников А. С. Банк России и банковская безопасность / А. С. Винников // Регион. – 1997. – № 2. – С. 45 – 52.
- Гамза В. А. Безопасность банковской деятельности: учебник / В. А. Гамза, И. Б. Ткачук. – М.: Маркет ДС, 2006. – 424 с.
- Голобородько Ю. О. Теоретичні підходи до розкриття сутності та складових фінансової безпеки банківських установ / Ю. О. Голобородько // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.12. – 2012. – С. 194 – 198.
- Дмитров С. О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку / О. С. Дмитров // Фінансовий простір. – № 2 (6). – 2012. – С. 11 – 15.
- Енциклопедія банківської справи України / ред. В. С. Стельмах; Національний банк України, Інститут незалежних експертів. – К.: Молодь: Ін Юре, 2001. – 680 с.
- Євченко Н. Г. Вплив податкових ризиків на фінансову безпеку банку / Н. Г. Євченко, О. А. Криклій // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – Вип. 25. – С. 45 – 52.
- Єпіфанов А. О. Фінансова безпека підприємств і банківських установ: монографія / За заг. редакцією д-ра экон. наук, проф. А. О. Єпіфанова, [А. О. Єпіфанов, О. Л. Пластун, В. С. Домбровський та ін.]. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 295 с.
- Єрмошенко А. М. Визначення поняття фінансової безпеки страховика та її категорій / А. М. Єрмошенко // Актуальні Проблеми Економіки. – 2004. – № 4. – С. 46 – 51.
- Зачосова Н. В. Особливості забезпечення фінансової безпеки комерційних банків в Україні / Н. В. Зачосова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – № 4. – С. 74 – 78.
- Зубок М. І. Безпека банківської діяльності: навч. посібн. / М. І. Зубок. – К.: Вид-во КНЕУ, 2002. – 190 с.
- Котковський В. С. Чинники забезпечення фінансової складової безпеки банківської діяльності / В. С. Котковський, В. В. Орлов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – № 38. – 2012. – С. 50 – 54.
- Литовченко О. Ю. Теоретико-методичне підґрунтя до управління фінансовою безпекою банку / О. Ю. Литовченко, Б. М. Самойлов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com.
- Побережний С. М. Фінансова безпека банківської діяльності: навч. посібн. / С. М. Побережний, О. Л. Пластун, Т. М. Болгар – Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 112 с.
- Про основи національної безпеки України: Закон України: № 964-IV від 19 червня 2003 року: Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39. – ст. 351.
- Сороківська З. До питання фінансової безпеки банку в умовах світової економічної кризи / З. Сороківська // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 8. – Ч.1. – С. 404 – 408.
- Ткаченко А. М. Вимірювання фінансової безпеки банківської системи / А. М. Ткаченко, К. І. Маменко // Стратегія і механізми регулювання промислового розвитку: збірник наукових праць. – 2009. – С. 333 – 346.
- Фадєєв Д. А. Фінансова безпека банківської діяльності в Україні / Д. А. Фадєєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rusnauka.com.
- Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків / О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – № 11. – С. 118 – 124.